

BATYUIM

ÁCS KÁROLY

... meztelenül legyek, amint megszülettem,
meztelenül legyek, amint meghalok.
(Kosztolányi: Meztelenül, 1928.)

Eredj, ha látnád, mik vagyunk,
nem volnál, ami vagy...
(Valéry: Psalmus, 1928.)

És továbbment a vén, csapadosván öszvérét
egy aszfodélosszal...
(Pound: Canto XXI., 1928.)

Megyek utamon, mondja az egyik, s a másik: csomagold be.
Éden felé-e, mint rég, ki tudja — fejem kapkodom — mind, ami volt,
De most össze kell szednem az erőm, ez talán mégse nekem szól: ami régen volt,
A Soha-többé szemébe nézni, de engem néz, hozzám beszél, ami édes, mind
Mert az illik hozzám: hozzám? hozzá? kihez? csomagold be,
A Lelkiismeretnek felmutatni ha csak ez kell! ami több, mint játék, szerelem,
Gyökerek sötét kötegét, hohó, ez már komolyabb... több, mint élet is,
A hovatartozás szövevényét, ezt bíznátok rám, ezt a terhet? — a kincseim
Mely bévül mozdulataim befonja, s már nem is fontos, kié: csomagold be,
S a lélek hiába szűköl: ügyis elnyeli régi szavam, az aranyt,
A lét mélyebb törvénye szerint veszni való, kevélyen csengő rímeim,
A múlt feléled és megújul egyetlen életem s ékes igéim, mind-mind
S a Soha-többé szíven szúrja. És nincs többé. És mégis: csomagold
Hát oly édes volt? Hát nem volt elég? Bele se fér mind e batyuba, abba,
Még az egykori rossz is csábít, ez a sok drága kacat, amit hoztam,
És mindent újra kíván. Hiába mondom: szórd el s hagyd az úton másnak.
Hiába hallgatnak el ők ketten, és hiába hallgat ama harmadik vén is,
Az aszfodélosszával csapható: öszvére hátán billegnek batyuim...

JEGYZET ÁCS KÁROLY VERSEIHEZ. Az évek és évtizedek a költők nevéhez, életéhez, művéhez, alkotásához a meghatározó jelzők egész sorát tapasztaljuk. És ezek a jelzők rendszerint megrögződnek, stabilá válnak. Bekerítik a költőt. És a jelzőket kitermelő irodalmi köztudat nem engedi e kereteken kívülre, vagy ha a költő túllépi a számára kijelölt határokat, akkor nem vesz róla tudomást. Nemegyszer az irodalmi kritika is alátámasztja ezeket a megrögződéseket.

Az évek és évtizedek Ács Károly nevéhez is ilyen meghatározó jelzőket fűztek. Költészetünkben őt tekintik a tudós költőnek, a költői formák mesterének, az urbánus és intellektuális ihletek követőjének, a hideg önvizsgálat tudósának. S mindebben van is igazság. Ács Károly költészetéről azonban — szerintem — nem, vagy nemcsak ezek a meghatározók mondják el a teljes igazságot. Persze, ha egy költészetről egyáltalán mondható bármennyű igazság.

A meghatározó jelzők és fogalmak elsősorban a külsőségekre tekintenek, arról szólnak, ami szabad szemmel is látható. És Ács Károly költészetében valóban szabad szemmel látható a stabil kötött forma gyakorisága, a kiművelt formanyelv, az intellektualizmus ismérvei. Csakhogy, ami könnyen látható, az könnyen meg is téveszt. Mert — például — mindezek a jelzők látszólag arra mutatnak, hogy Ács Károly költészte elsősorban a költészetről szól és nem az életről, hogy az ő verseiben elsősorban a kulturális élmény és nem a közvetlen életrélmény dominál. Holott Ács Károly verseiben az élménységnek, a megéltégnek, az érzelmi és hangulati tapasztalatoknak igen nagy szerep jut. Nagyobb is talán, mint a valóságos intellektuális — mondjuk, bölcséleti — élményeknek. Vagyis, a szabad szemmel látható formajegyek mögött mindig egy mélyen

megélt élet-, sőt azt is állítani merem, hogy egy közvetlen lírai élmény munkálkodik. Ami azzal is bizonyítható, hogy újabb költőink között éppen Ács Károly versei szólnak gyakran a szerelemről, éppen az ő verseiből hangzanak ki oly sokszor az alapvetően lírai érzések, a szorongás, a félelem, a döbbenet, a lírai hangulatok, a színek, titkok...

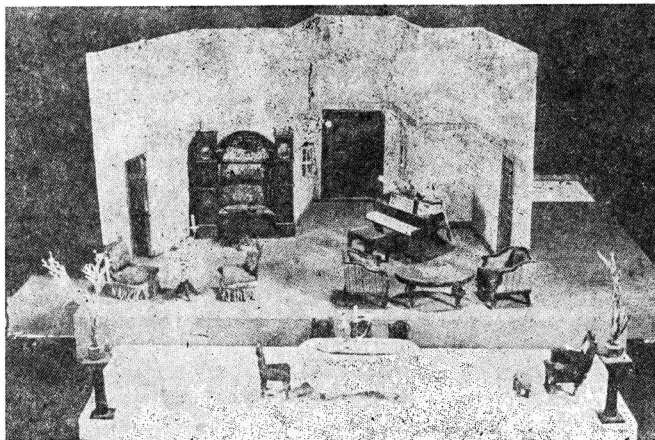
Ács Károly költészete a paradoxonok sorát építette ki tehát. Ahol a míveség jegyei figyelhetőek meg, a vers bomlasztó érzésgomolyagokat rejteget, ahol az intellektuális — másodlagos — ihlet látható meg, az élet közvetlen tapasztalatai szólnak meg, ahol az érzések és gondolatok „komolysága” uralkodik, az ironia felhangjai csendülnek meg, ahol a köznyelvire egyszerűsített grammatikai alakzatok a szembeötlők, ott az élet oly sok zűrzavara rejtőzködik...

Ezek a paradoxonok egész költészetét áthatják, és ezzel a nevéhez, alkotásához, életéhez kötődő, fűződő meghatározó jelzők mind sorra bizonyos fokig kérdésekké válnak vagy legalábbis külsőlegessékké. Egyetlen kivételével. Az ugyanis nem kérdéses, hogy Ács Károly tudós költő. Hogy szinte mindent tud a modern versről, amit tudni érdemes. De ezt nem az alkalmazás szintjéig tudja, hanem az alkalmazáson túlmenően az ironiával való megkérdőjelezésig is. Más szóval, Ács Károly nem azért rímeli oly biztonságosan, nem azért építi fel oly szigorú következetességgel verseinek ritmusképét, mert ismeri a rímelés mesteriségét és mert jól eltanulta a ritmusszerkesztés módozatait, hanem azért, mert a rímellel, a ritmussal mindig közölni szándékozik, az ő verseiben ezek az eszközök a legfőbb informátorok. Nem a rím csengése miatt kell odafigyelni tehát Ács Károly rímjeire, hanem a rímellel közölt és csak a rímellel közölhető költői tartalmak

miatt. Ezek a tartalmak pedig mindig, kivétel nélkül rendkívül erős élet-
élmények. Így kell tekinteni azokra a
meghatározó jegyekre, amelyeket az

irodalmi köztudat az elmúlt évek so-
rán a nevéhez, a költészetéhez fűzött.

B. J.

Pekka Ojamaa (Finnország): Csehov, *Három nővér*